WIKIPÉDIA

Palenquero nyelv

A Wikipédiából, a szabad enciklopédiából

A **palenquero** vagy **kolumbiai kreol spanyol** (spanyolul: *criollo palenquero)* spanyol alapú kreol nyelv, amelyet Kolumbia északnyugati részén az Atlanti-óceán partján fekvő San Basilio de Palenque főjegyzőség területén mintegy háromezer fős néger lakosság beszél az egymás közti kommunikációban. A nyelvvel foglalkozó kutatók úgy vélik, hogy a palenquero eredetileg egy, a Földközi-tenger térségében beszélt kezdetleges afro-portugál keveréknyelvből származik, így talán a középkori lingua franca folytatása lehet – egy későbbi spanyol újralexikalizálódás eredményeként.

Palenquero	
Kiejtés	paleŋˈkero
Beszélik	Kolumbia
Terület	San Basilio de Palenque főjegyzőség
Beszélők száma	~ 3000 fő
Nyelvcsalád	Kreol nyelvek spanyol alapú **palenquero**
Írásrendszer	*nincs*
Nyelvkódok	
ISO 639-1	*nincs*
ISO 639-2	*nincs*
ISO 639-3	*nincs nincs* (http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=)




A Wikimédia Commons tartalmaz *Palenquero nyelv* témájú

Tartalomjegyzék

Jellemzői

Hangtan

A palenquero fonetikájában megfigyelhetőek – többek között – olyan sajátosságok, amelyek a spanyol nyelv déli (andalúz típusú) változataiban is mutatkoznak:

- A hangsúlytalan *e~i* és *o~u* magánhangzók ingadozása: sp. *comer* → *kumé* ’enni’, sp. *vestido* → *vitilo* ’ruházat’, sp. *forastero* → *furatero* ’külföldi’.
- Az egymás mellett álló mássalhangzók hasonulása: sp. *arco* → *ákko* ’ív’, sp. *Carlos* → *Kállo* ’Károly’.
- A szó- és szótagvégi *-s* hehezetté válása vagy kiesése: sp. *después* → *dehpwé* ’után’, sp. *castellano* → *kateyáno* ’kasztíliai’.

- Az *r* > *l* hanggá válik: sp. *corazón* → *kolasó* ’szív’.
- A *d* > *r* hanggá válik: sp. *poder* → *poré* ’képes’, sp. *deber* → *rebé* ’kell’.
- A *-dr-* > *-gr-* átalakulás: sp. *cuadro* → *kwágro* ’kép’.
- Egyik spanyol nyelvjárásban sem ismert, valószínűleg afrikai eredű jelenség bizonyos szó eleji mássalhangzók prenazalizálása: sp. *dejar* → *ndejá* ’hagyni’, sp. *ganar* → *nganá* ’nyerni’.

médiaállományokat.

Nyelvtan

A palenquero kreol jellege inkább morfoszintaxisában mutatkozik, mint a fonetikájában. Az alaktan a kreol nyelvekben általában megfigyelhető jellegzetességeket mutatja:

- A nyelvtani nem hiánya, bár személyek esetében előfordulnak nőket jelölő alakok: *él é mu tretera* (sp. *ella es muy mañosa)* ’ő nagyon ügyes’.
- A határozott névelőt csak a spanyol hatására használják alkalmanként; a határozatlan névelő használata megegyezik a spanyoléval: *él á sé salí k’un piegra* (sp. *él sale con una piedra)* ’ő kimegy egy kővel’.
- A többes szám jele a *ma* szócska, amelyet a főnév elé tesznek: *ma gende tan pegá mí* (sp. *la gente me va a pegar)* ’az emberek el fognak verni engem’.
- Az ige nem ragozódik, az igeidőket és az aspektust módosítószók fejezik ki: a múlt idejű igealakot az *á* vezeti be: *í á semblá un mata maí* (sp. *yo sembré una mata de maíz)* ’én elvetettem egy kukoricacserjét’; a jelen időt a *tá* vagy *sé* szócskák valamelyike vezeti be: *pueblo mí tá pelé lengua ané* (sp. *mi pueblo está perdiendo su lengua)* ’a népem elveszíti a nyelvét’; a jövő időt pedig a *tan* jelöli. Az egyetlen utórag, amelyet az igeragozásban használnak, a *-ba*, amely a folyamatos múltat jelzi.
- A személyes névmások – a valószínűleg bantu eredetű *enú* és *ané* kivételével – a spanyolból származnak. Alanyi és tárgyas alakjuk van, a kettő azonban az egyes szám első és harmadik, illetve a többes szám harmadik személy kivételével megegyezik: *í/mí* (< sp. *yo, me, mí)* ’én/engem’; *bo* (< sp. *vos)* ’te/téged’; *ele* vagy *él* (< sp. *él*, port. *ele)* ’ő’ és *ele/él* vagy *lo* (< sp. *lo)* ’őt’; *suto* (< sp. *nosotros)* ’mi/minket’; *enú* vagy *utere* (< sp. *ustedes)* ’ti/titeket’; *ané* ’ők’ és *ané* vagy *lo* ’őket’.
- A birtokos névmások az egyes szám első és második személyek kivételével megegyeznek a személyes névmások alanyi alakjával: *mí* ’enyém’, *sí* ’tied’, *ele* ’övé’, *suto* ’mienk’, *utere* ’tietek’, *ané* ’övék’.

A nyelv mai helyzete

A palenquero mindig is belső csoportnyelv volt, és kétnyelvűségben élt a spanyollal 1772 óta. Megfigyelhető azonban, hogy az új generációk már inkább a spanyolt használják, nemcsak a külföldiekkel, hanem egyre inkább az egymás közötti érintkezésben is. Ennek következtében a palenquerót az eltűnés veszélye fenyegeti.

Források

Manuel Alvar: *Manual de dialectología hispánica. El Español de América.* (spanyolul) Barcelona: Grupo Planeta. 1996. ISBN 9788434482180 . (EL PALENQUERO, José Joaquín Montes, Instituto Caro y Cuervo, Kolumbia, pp. 146–151)

Kapcsolódó szócikkek

- Kreol nyelv
- Lingua franca
- Chabacano nyelv
